

NAGYALÁSONY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Nagyalásony bemutatása	5
<i>A település története, általános településkép, településkarakter</i>	
3. Örökségünk	7
<i>A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők</i>	
4. Építészeti útmutató	11
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Telepítés</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Terepalakítás</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Erkélyek, tornácok</i>	
<i>Ajtók, ablakok</i>	
<i>Homlokzatképzésre</i>	
5. Mai példák	22
6. Utcák, terek	24
7. Hirdetések, reklámtáblák	25
8. Impresszum	26

BEVEZETÉS

Nagyalásony településképi arculati kézikönyvén keresztül szeretnénk bemutatni a település történelmét, természeti-, és épített értékeit. Az átfogó kiadvány elsődleges célja a helyi épített és építészeti értékek szakszerű bemutatása. A javaslatainkat ábrákkal és fényképekkel tettük könnyebben értelmezhetővé. A településképbe nem illő építőanyagokat, építési formákat is bemutattuk. A megfelelő megoldások alkalmazása mellett, a helytelen kivitelezések elkerülése legalább olyan fontos.

A kézikönyv mind a településen élők, mind a község után érdeklődők számára hasznos tudásanyagot tartalmaz. A hagyománytudatos építészet esztétikus utcaképet, és ezzel településképet eredményez. Célunk volt, hogy ösztönözzük a lakosságot a hagyományok tiszteletére, azok gyakorlati alkalmazására. Reméljük, hogy Nagyalásony településképe profitálhat a kiadvány ismeretanyagából, a közösen alkotott szabályaink hozzájárulnak a település fejlődéséhez. Fontos leszögezni, hogy a kiadvány nem tekinthető lezártnak, hanem sokkal inkább egy folyamatosan bővülő, szemléletformáló kiadvány.

NAGYALÁSONY BEMUTATÁSA

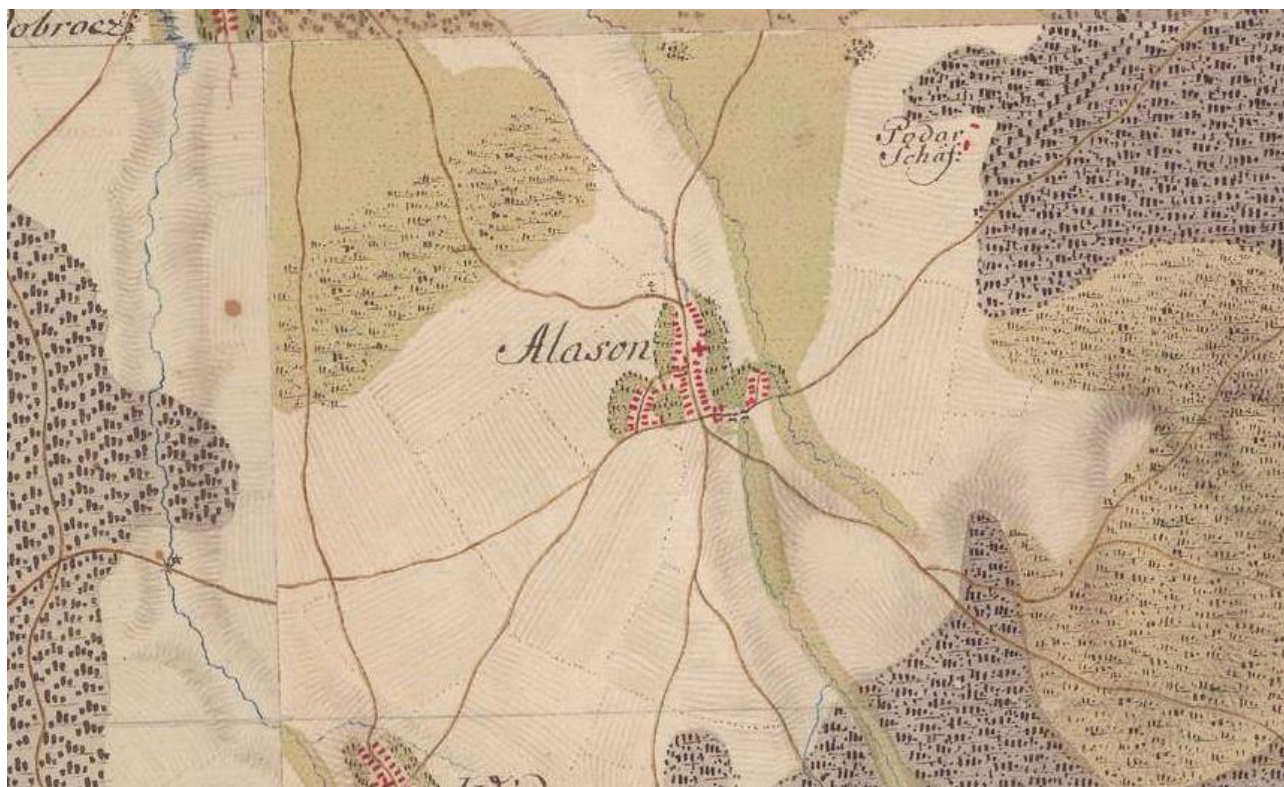
Nagyalásony Veszprém megyében, a Devecseri járásban található. A település Vid és Dabrony határolja. A község Pápától délnyugatra helyezkedik el. Nagyalásony közúton több irányból megközelíthető, vasútállomással viszont nem rendelkezik. A település népessége a környező falvakhoz hasonlóan csökkenő tendenciát mutat, teljes lakónépessége a 2015-ös adatok alapján 456 fő.

Nagyalásony igen mély történelmi gyökerekkel rendelkezik. Az Árpád-kori település nevét már 1240-ben említették az oklevelek Olosun, Olasun majd 1488-ban Nagh Alason néven. Az itt élő emberek főként mezőgazdaságból, illetve állattenyésztésből, kisebb iparos munkákból éltek.

A falu területe a török hódoltság alatt is lakott hely volt, lakosai már ekkor nagyrészt evangélikusok voltak.

A XX. század elején Veszprém vármegye, Devecseri járásához tartozott. A hatvanas évekig a falut evangélikus településnek tartották számon, de a hatvanas évek után egyre nagyobb lett a katolikusok lélekszáma. 1910-ben 932 lakosából 931 magyar volt, ebből 177 római katolikus, 47 református, 697 evangélikus volt.

A település a rendszerváltás után lett közművesítve. Először 1991-ben vízhálózat, majd 1996-ban gáz, 1997-ben telefon, 2000-ben csatorna, majd kábel tévé beruházások történtek. Nagyalásony civil szervezetei tevékenyen segítik a község életét.

1. térkép Az első katonai felmérés (1763-1787)

2. térkép A második katonai felmérés (1806-1869)

Egy nagyobb mezőgazdasági vállalkozás mellett, még néhány kisebb vállalkozás ad munkalehetőséget a helyieknek, illetve Pápa, Ajka, Devecser városa kínál további munkalehetőségeket. A település postahivatalát az önkormányzat tartja fenn. A nagyalacsonyi általános iskola öt település tulajdonában van, amit hét település önkormányzata működtet. Az iskolához a helyi óvoda mellett még másik három település óvodája tartozik, mint közintézmény.

A település a sikeres pályázatoknak köszönhetően folyamatosan fejlődik, összetartó közössége biztató a jövőre

ÖRÖKSÉGÜNK

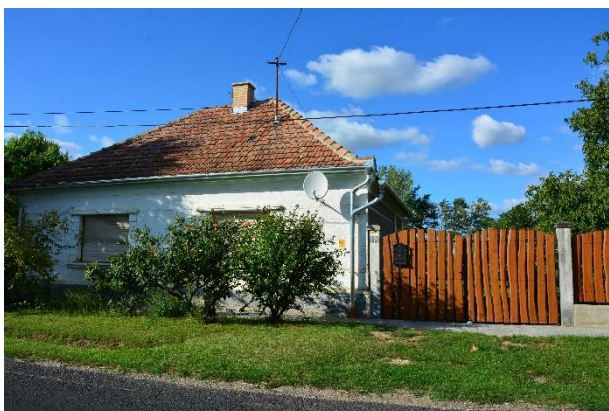
Veszprém megye építészeti öröksége igen sokszínűnek mondható. Falvainak többsége csupán néhány utcával rendelkező település volt. A megye aprófalvas szerkezete a gazdasági fejlődést ugyan nem segítette elő, ugyanakkor építészeti öröksége így jórészt fennmaradhatott. A településeken megtalálható templomok a múlt nagyszerű alkotásai. Néhol kastélyok, kúriák emelik az adott település értékét, amelyek számos esetben a történelmi faluközpontban állnak, ezzel az utcaserkezet hangsúlyos részei. Máskor éppen elkülönülnek a faluközponttól, ekkor viszont a táji értékek meghatározói. A falu településszerkezetét ezeréves fejlődés formálta, alakította. A XX. századra ésszerű okok miatt a keskeny, hosszú telekrendszer jött létre, amelytől csupán a szerek, szegek, ólaskertek, tanyák és középirtokosok telkei tértek el. Az utcára néző házak és telkek mérete, gyakori hosszanti tagoltsága, a beépítés jellege, az utcához való viszonya jellemző településérték, hiszen az utcaképet, az utca homlokzatát is meghatározzák.

Nagyalásony örökségének részét képezik a település hagyományos parasztházai. A lakóépületek a XIX. század végén, a XX. század elején épültek. A jellemzően háromosztatú lakóházak változatos formában jöttek létre. Díszítésük minőségét a tulajdonos anyagi helyzete befolyásolta. A századfordulóra jellemző lakóházak többnyire a helyi építőkövekből, vályogból, néhol téglából készültek. Először a tehetősebb réteg alkalmazta a téглаépítést, majd egyre szélesebb körben vált elérhetővé. A lakóházak jellemző tetőformája a nyeregtető, illetve csonka kontyotető, kontyotető. A nyeregtetőtő parasztházak timpanonos díszítése igen gyakori, az oromzaton található nyílásokon a szellőzés, illetve a fény bejutása jól megoldott. A tetőket többnyire cserép fedi, miután a nád, illetve a zsúp használata háttérbe került. A lakóházak jellemzően világos színezetet kaptak, egykoron az egységes fehér szín volt jellemző. A főépület folytatásaként, vagy az udvar többi részén épültek a gazdasági épületek, tárolók, ólak.

A szocializmus hatása viszont a népi építészetnek nem kedvezett. Az addig önellátó parasztság bérmunkássá vált. Az addig otthonukban gazdálkodó parasztok termelőszövetkezetekbe, illetve az iparba kényszerültek. A paraszti porta elértéktelenedett, a gazdasági épületek használaton kívül kerültek. A szerepüket vesztett létesítményeket lebontották, vagy maguktól mentek tönkre. A néhol még fennálló paraszti porták ezért örökségvédelmi szempontból kiemelten fontosak.

Örökségi szempontból ugyan nem vehetők figyelembe, de a településképet a szocializmusban épült kockaházak, illetve az újjépítésű lakóházak is formálták. A község történelmi központjában álló lakóépületek viszont őrzik még a hagyományos településképet.

Épített értékei

A településre a fésűs beépítés jellemző. A néhány utcával rendelkező község kanyargós utcái a domborzati viszonyoknak megfelelően épültek ki.

Evangélikus templom

A templomot a felekezet egykori imaházának helyére építették 1786-ban. Az épületet 1831-ben bővítették és tornyot is építettek hozzá.

1891-ben renoválták, és ezúttal a karzatot nagyobbították meg. A megsemmisítését követő nap vezették be az országban a déli harangszót, amit katolikus szokásnak tekintettek, de mivel Pápán is terjedőben volt, a nagyálsonyi evangélikus felekezet is gyakorlatba hozta. A templom utolsó felújítása az 1970-es évek végén történt.

Szent István templom

A templom építése – bár erre az akkori politikai helyzet miatt hatósági engedély nem volt –, 1957-ben kezdődött, rossz anyagokból és pontatlan tervvel. A helyi katolikus hívek mindvégig nagy odaadással segítették a kivitelezést. Munkájuk eredményeként a templom felszentelése 1958. augusztus 24-én, a búcsú napján történt. Az oltárkép 1959-ban készült; Szent Istvánt ábrázolja, amint Szűz Máriának felajánlja a magyar koronát. Készítője Károly Gyula, korának híres egyházi festője. A templomot ekkorra bár belülről bepucolták, de közel sem készültek el még mindennel. A templom építése 1965-ben Fehér Ernő idekerülésével újabb lendületet kapott. A külső vakolás 1967-ben kezdődött, melyhez szükség volt a templomhoz tartozó terület bekerítésére. Ez nagy felháborodást váltott ki a protestáns lakosság köreiben, mert a területet addig legelőként használták. Később a hivatalos magyarázat után – a kisajátított terület helyett kapta az engedélyt –, a faluban ismét helyreállt a békesség. Az egyházmegye anyagi segítségével sikerült a vakolást még abban az évben befejezni. A krónika ekkor ismét megemlíti a hívek áldozatos munkáját. 1969-ben elkészült az új tabernákulum. A tűzzománc díszítésű ajtó Kadnár István budapesti iparművész alkotása. A templom ablakainak újraüvegezését 1970-ben végezték. 1971-ben, Szent István ezeréves évfordulójának jubileumi évében Fehér Ernő atya szeretne volna befejezni a templom építését, de erre több okból sem kerülhetett sor. Mivel a templom annak idején engedély nélkül épült, a hatóság betiltotta az erre a célra történő adománygyűjtést, sőt, azzal az ürüggyel, hogy az ajtó fertőző gombás, a templom bezáratásával is megpróbálkoztak. Fehér Ernő plébános mindössze arra kapott engedélyt, hogy Szent István tiszteletére harangot öntethet saját költségén.

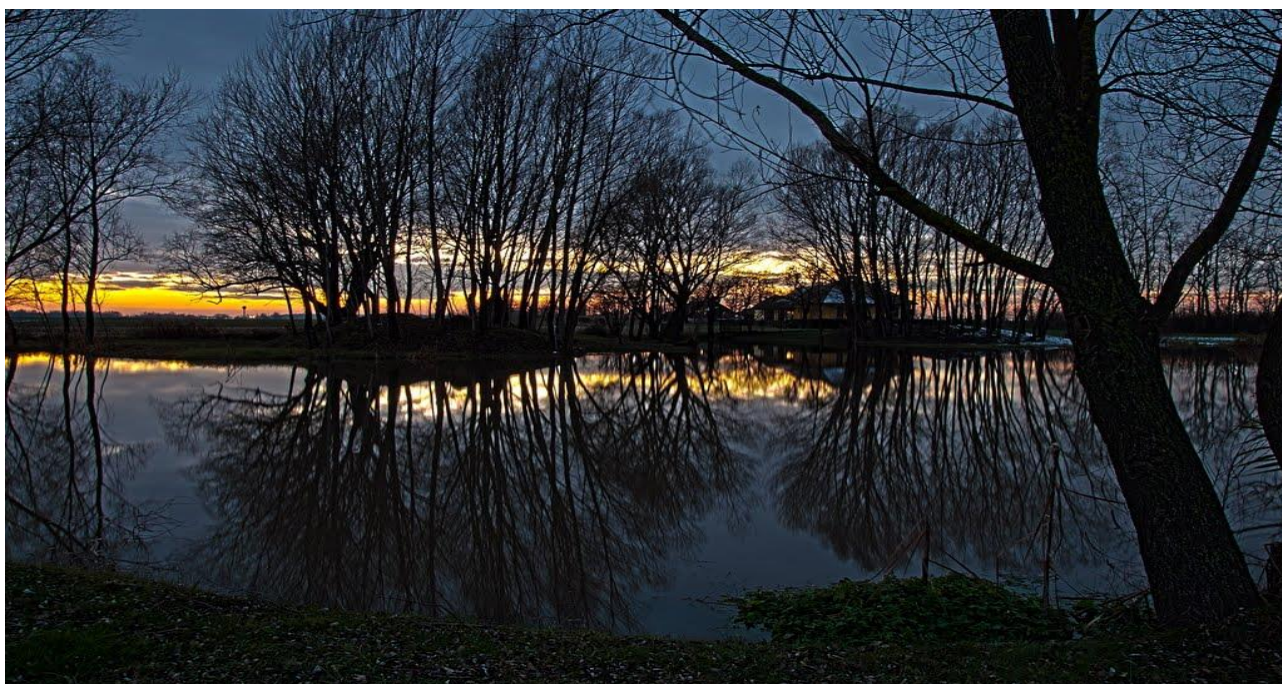
Fogadó

Az egykori fogadó műemléki védelem alatt áll. Állagát tekintve felújításra szorul.

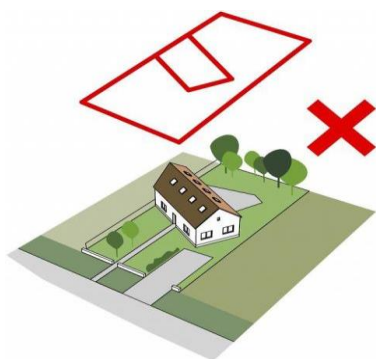
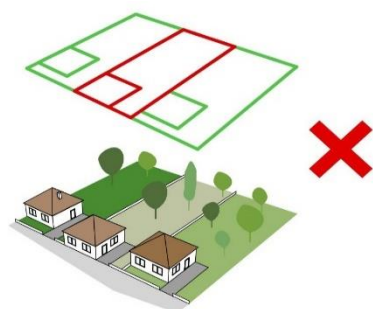
Természeti értékei

A település kitűnő mezőgazdasági területekkel rendelkezik. A rendezett környezettel bíró Ludas-tó a település rendezvényeinek helyszíne.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Az építészeti útmutató segítségképpen szolgál ahhoz, hogy a település karakteréhez illő új építések és felújítások történjenek. A lerírtak és ábrák megmutatják a javasolt és kerülendő építészeti eszközöket Nagyalásonyra.

TELEPÍTÉS

A településen az utcával párhuzamos és az utcára merőleges tetőgerincű, oldalhatáros épületek figyelhetők meg. Vannak házak melyek előkerttel rendelkeznek és vannak olyanok, amik utcavonalra húzottak.

Új épület telepítésekor javasolt a szomszados épületekhez igazodni. Nem ajánlott a kialakult utcától mért beépítési vonal távolságát csökkenteni vagy növelni, esetleg az új épületet elforgatni.

A környezethez igazított telepítés segít megőrizni a településre jellemző utcaképet.

A képen előkertes, oldalhatáron álló, az utcára merőlegesen pozícionált lakóházak láthatók.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Nagyalásonyon a meglévő épületek tetőhajlásszöge javarészt 35-45 fok. Új épületek tetőkialakításakor tanácsos hasonló tetőhajlásszöggel számolni. A 35-45 foktól eltérő hajlásszögű tetővel rendelkező házak rontanák a településre jellemző építészeti karaktert, nem illeszkednének környezetükbe, így azok használata kerülendő.

MAGASSÁG

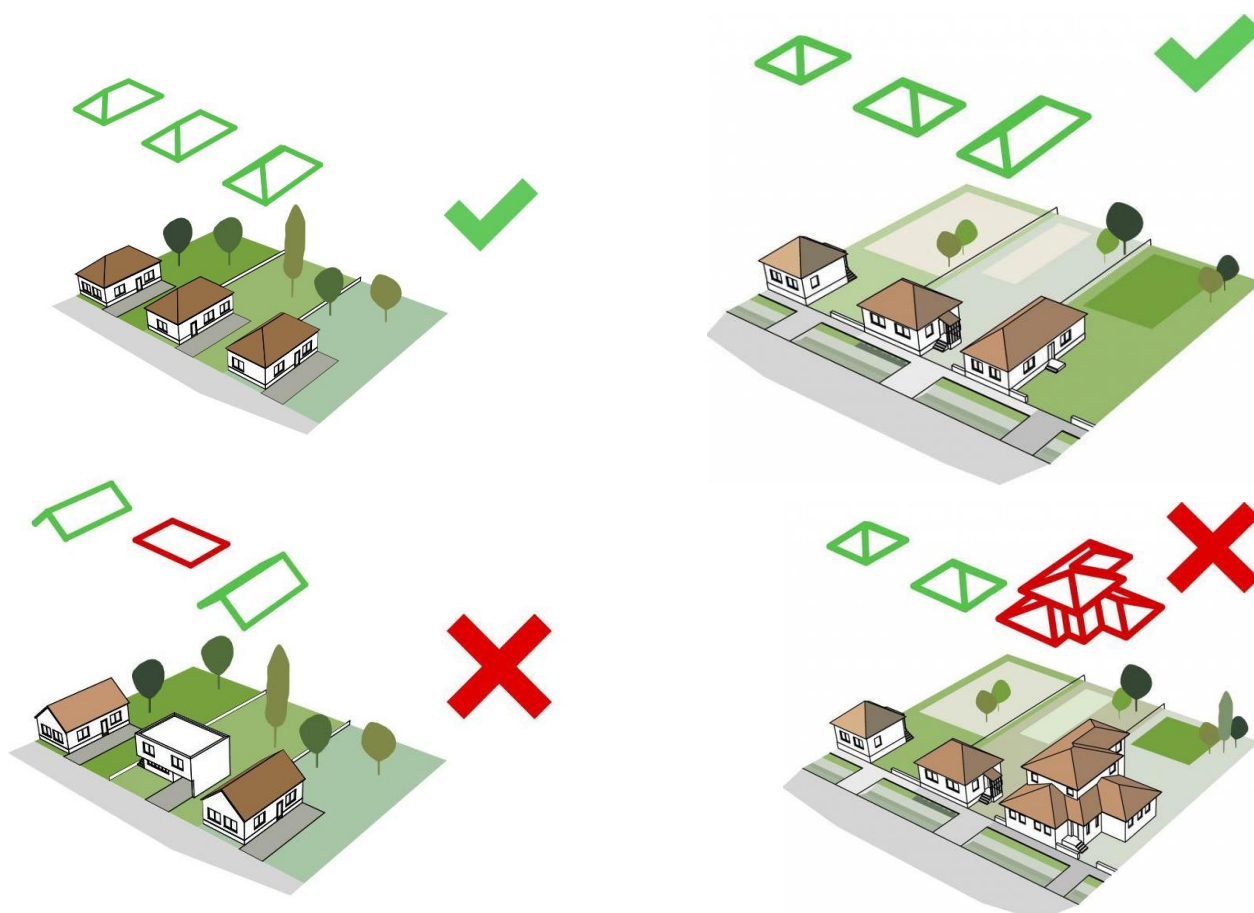
Kisebb településeken jellemzően egy szintes lakóépületek vannak. Új épületek építésekor és épületek felújításakor, bővítésekor figyelembe kell venni a környező épületek magasságait, és velük közel azonos méretet tartani. Földszintes házak közé nem javasolt több szintes épületet elhelyezni, mert azok amellet, hogy zavaró hatásúak lennének, nem harmonizálnának környezetükkel.

A képen Nagyalásony utcarészlete látható, melyen magastetőű, közel azonos magasságú épületek sorakoznak.

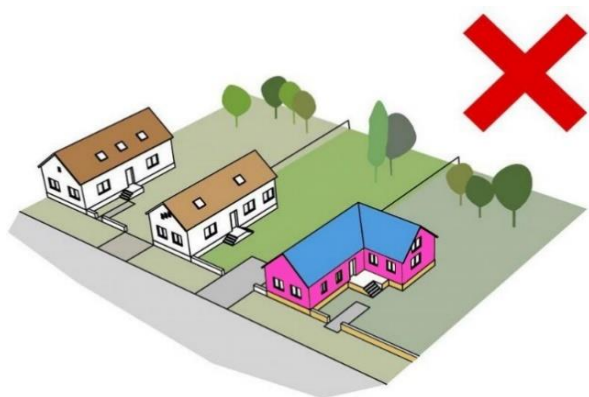
TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák: nyeregtető, csonka kontytető és kontytető. Új épületek esetén a felsorolt tetőformák használata javasolt. Ajánlott a szomszédos épületekhez hasonló formában kialakítani az új tetőket. A településszövet arculatának megtartása érdekében kerülendők az összetett tetők és a lapostetők.

Az alsó két kép Nagyalásonyón lévő tetőtípusokra ad példákat. A bal oldalon egy tetőtérbeépítéssel rendelkező csonkakontytetős épület látható, míg a jobb oldali fotó a népi építészetre jellemző csipkefanggal záródó oromfalas tetőt mutat.

SZÍNEK

A községben tanácsos homlokzati fal szín: világos pasztellszín és fehér, melyek a meglévő épületeken is megfigyelhetők. Nem javasolt erős, rikító színeket használni, melyek rontanák a település karakterét.

Új épületek építése és meglévő házak felújítása vagy bővítése során célszerű a világos falakhoz sötét fa nyílászárókat tervezni, vöröses tetőházazatot és velük harmonizáló lábazati festést használni. Településre jellemző az ablakok körüli szimmetrikus vakolatdíszítés.

Kerülendő az élénk szín használata, mely nem illeszkedik a település stílusához.

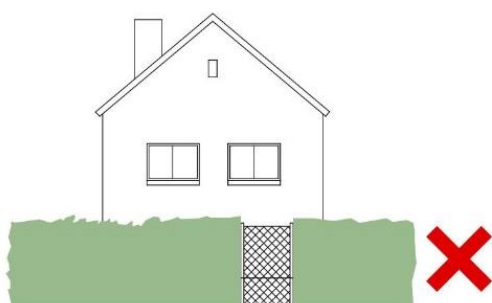
Javasolt a világos pasztellszínek alkalmazása, sötét színű nyílászárókkal, melyeket vakolt homlokzatdíszek keretezhetnek.

KERÍTÉS

Nagyalásonyon a kerítések típusa elsősorban az alkalmazott beépítési módtól függ. Az előkertesen elhelyezett épületeknél jellemző az áttört fa és fém kerítés, melyek falazott pillérekkel és tömör lábazattal megerősíthetők. Az utcavonalas telepítésű házaknál a tömör, falazott kerítés használata ajánlott. Minden esetben a kerítéseket célszerű az épülettel harmonizáló színnel ellátni.

Kerülendő a sövény és az előregyártott paneles kerítések alkalmazása, melyek nem illeszkednek a település karakteréhez.

A képen egy kő lábazatos, áttört, festett fa kerítés látható.

KERÍTÉSEK

Nagyalásonyon a faragott fa és fém kerítések vagy a tömör kerítések használta figyelhető meg. Áttört kerítéseknél tanácsos, hogy a kapuk hasonló anyaggal és stílusban készüljenek, mint a kerítéselemek. Tömör kerítéseknél tömör felületű fém vagy fa kapukat célszerű alkalmazni.

Falusias környezetben kerülendő az előrgyártott betonpaneles és a túldíszített kerítéskialakítás használata, továbbá az utcafronton lévő drótfonatos kerítéseket belátástgátló anyaggal bevonni.

ANYAGHASZNÁLAT

Kisebb településeken a tetőhéjazat megválasztásakor javasolt a cserép és természetes pala.

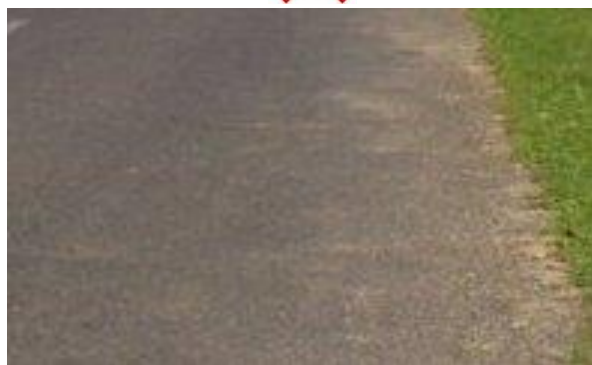
Kerülendő a hullámpala és fémlemez fedés, melyek nem illenek a település karakteréhez.

Ajánlott a természetes anyagú térkő burkolat alkalmazása utak és járdák burkolásánál.

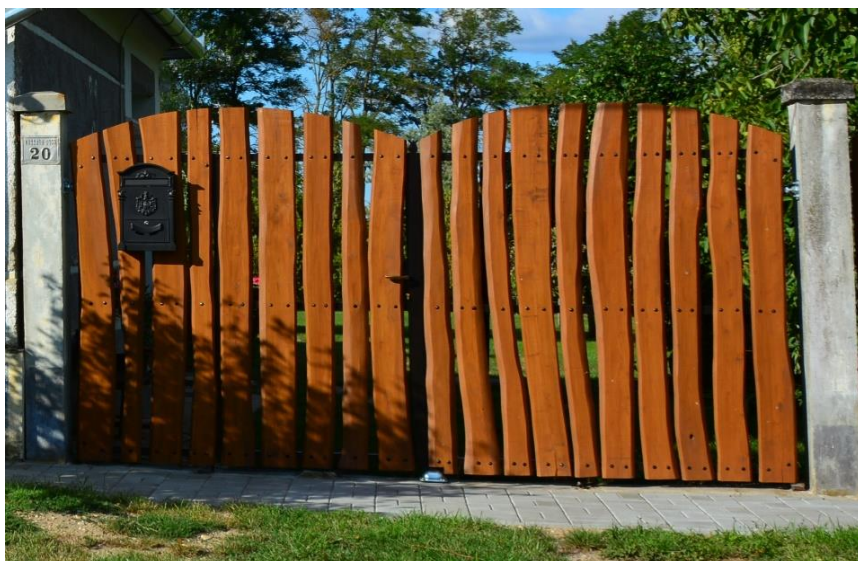
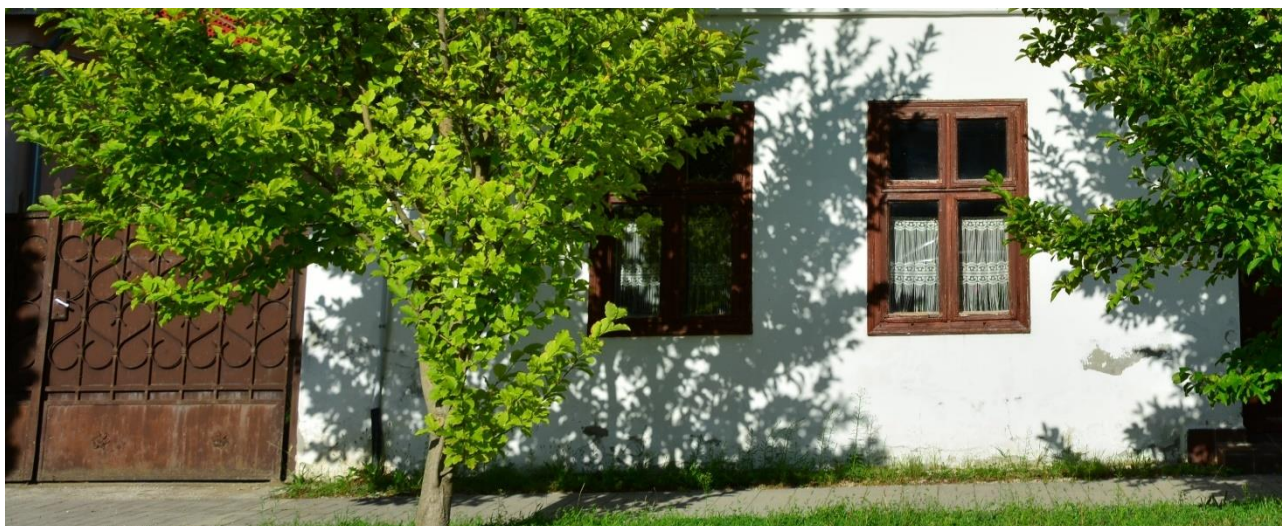
Kerülendő a beton és aszfalt használata.

AJTÓK, ABLAKOK, KAPUK

Nagyalásonyon a népi hagyományokat őrző ajtók, ablakok és kapuk beépítése kívánatos, melyeknél a fa anyaghasználat jellemző. Sötét színű, osztott üvegezésű ablakra, árnyékolás céljából kialakított zsalugáterre, fa tömör ajtóra és áttört fa kapura láthatók példák, melyek illenek a település arculatába.

RÉSZLETEK

A településen több helyen fellelhetők az oromzatos csipkefallal záródó nyeregtetők, melyeknél megfigyelhetők a hagyományos pákránykialakítások, a fűslyukak és a szimmetrikusan díszített homlokzatok. A fűslyukak környezetében szokás volt díszítővakolattal kiemelten, az épület tengelyében feltüntetni az épület készítésének dátumát. Az itt feltüntetett példák remekül tükrözik a település építészeti hagyományait, de felújításuk javasolt.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Nagyalásonyon vegyes homlokzatképzések láthatók. Vannak kontyvetős és csonka kontyvetős épületek, valamint népi mesterek munkáit mutató oromfalas, nyeregtetős, hosszanti ablakelrendezéssel megépült házak is. Új épületek tervezésekor a szomszédos telkeken álló épületek utcaképét célszerű mintául venni, amennyien azok tükrözik a település arculatát.

MAI PÉLDÁK

új építésű épületek elhelyezése hagyományos épületek környezetében

A településen a jövőben tervezendő új épületek megvalósításakor törekedni kell a kilakult és a településen látható építészeti hagyományok megőrzésére. Fontos a parasztházaknál használt arányrendszer és színhasználat lekövetése. Új épületek, illetve épületfelújítások esetén tanácsos korszerű, zsalugáteres, fa nyílászárók beépítése a műnyag, redőnytokos ablakok helyett.

A tetőkformák jelentősen befolyásolják az utcaképeket, így azokra illeszkedésére külön hangsúlyt kell fektetni. Nem szabad továbbá a település karakteréhez illő utcai homlokzatok díszítettségéről sem megfeledkezni.

Népi építészeti karaktert hordozó épületek felújítása

Népi emlékeket őrző épületek felújításakor és bővítésekor kerülendő az utcai homlokzatokon lévő nyílások befalazása, nagy nyílások nyitása és hagyományidegen anyagok (pl.: műanyag) használata. Tanácsos a népi mesterek által használt arányrendszer megtartása, esetekben annak visszaállítása. Nem kívánatos az építészeti emlékeket őrző díszítettség eltüntetése, azok eredeti visszaállítása elsődleges. Modernebb elképzelések megvalósítására az udvar irányában van lehetőség, az utcai homlokzatoknál fontos a településre jellemző hagyományok megőrzése.

UTCÁK, TEREK

6

Nagyalásonyon sok szép zöldfelületű, más más funkciókkal rendelkező tér található, melyek megléte kellemesebbé teszik a lakóközösség mindennapjait. A település utcáin a közlekedő sávot általában zöldfelületű sáv választja el az épületektől, melyek egységes gondozása javít a településképen, amire több szép példát találni jelenleg is.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Nagyalásny arculatához illő hirdetések és táblák alkalmazása javasolt, melyek lehetnek vas cégérek és fa táblák.

Az épületek homlokzatain és kerítésein kerülendő óriásplakátok, fényreklámok és molinók használata.

IMPRESSZUM

NAGYALÁSONY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Nagyalásony honlapcíme: www.nagyalasony.hu
Nagyalásony e-mail címe: hivatal@nagyalasony.hu
Nagyalásony postai címe: 8484 Nagyalásony, Kossuth u. 29.
Telefon: +36 88/504-730
Polgármester: Csöngei Gábor

Főpítész: Farkas István
Főépítész e-mail címe: nagyalasony@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Németh István, Bujáki Bence
SZÖVEG: Németh István, Kovács Krisztián
FOTÓ: Farkas István, Németh István
ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.
GRAFIKAI TERVEZÉS: Farkas István, Kőrösi Emese Edit

Nagyalásony, 2017. december 08.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amelyek a település arculatát, karakterét kedvező irányba módosíthatják.

A kézikönyvben kerülendő példaként szereplő képek nem a településen készültek.